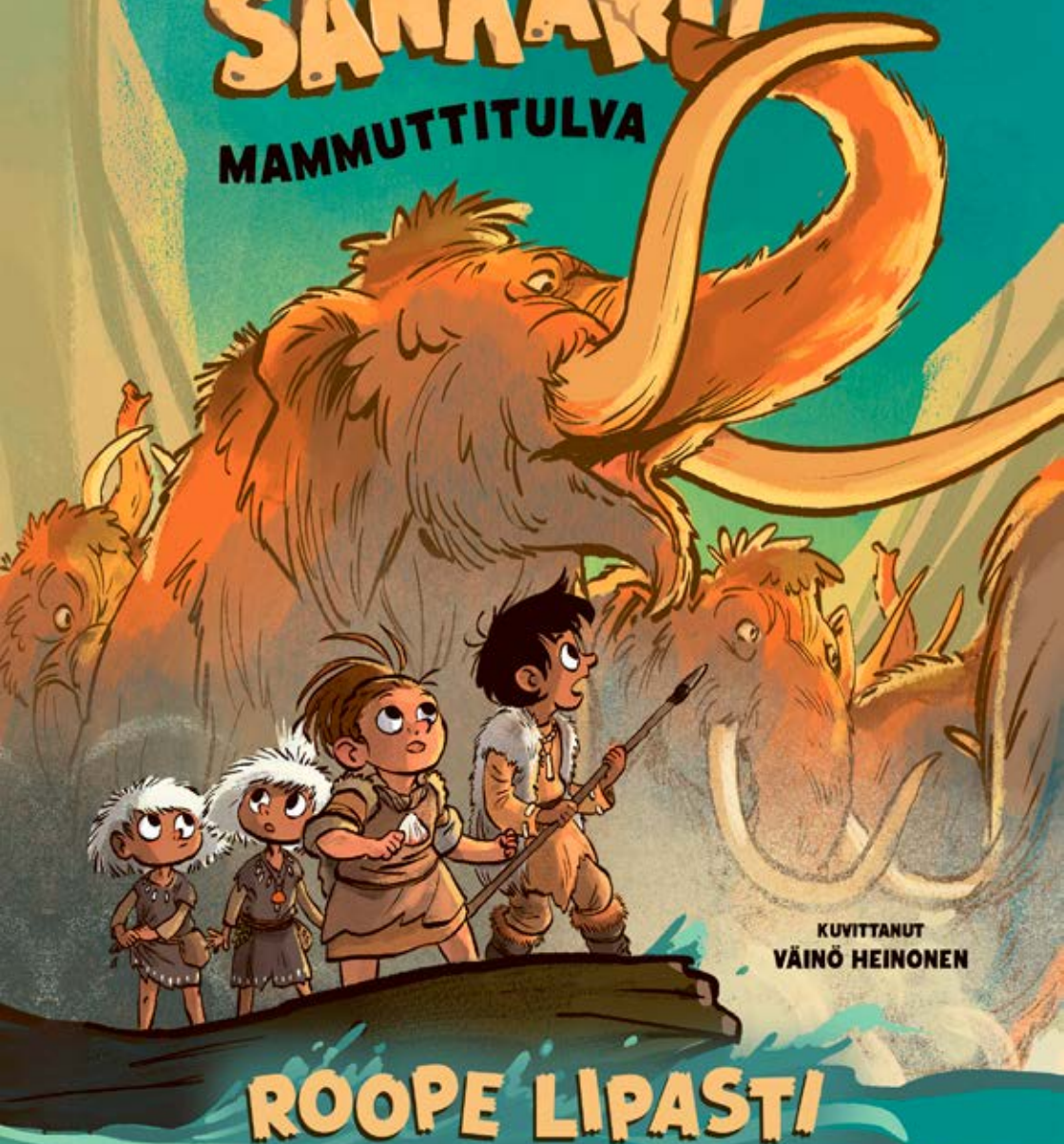

KIVIKAUDEN SANKKARIT

WSOY

MAMUTTITULVA

KUVITTANUT
VÄINÖ HEINONEN

ROOPE LIPASTI

Kirjoittaja kiittää tuesta Emil Aaltosen Säätiötä
sekä WSOY:n kirjallisuussäätiötä.

Ensimmäinen painos
Teksti © Roope Lipasti ja WSOY 2025
Kuvat © Väinö Heinonen ja WSOY 2025
Werner Söderström Osakeyhtiö
Lönnotinkatu 18 A, 00120 Helsinki
ISBN 978-951-0-51243-2
Painettu EU:ssa
Tuoteturvallisuusasioihin liittyvät tiedustelut:
tuotevastuu@wsoy.fi

ROOPE LIPASTI
KIVIKAUDEN
SANKARIT
MAMUTTITULVA

KUVITTANUT VÄINÖ HEINONEN

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

1. SUURI METSÄSTÄJÄ

Kivi nojaa keihäaseen ja siristää silmiään. Hän muistaa isänsä tehneen samoin jäljittäessään – silloin kun tämä vielä eli. Mutta eläimet ovat liian kaukana, pelkkä pölypilvi taivaanrannassa. Vai onkohan se vain tuulli? Poika painaa korvansa maahan ja kuuntelee. Tump tump tump. Maa tärähtelee satojen jalkojen alla, kun hirmuinen lauma liikkuu eteenpäin suurta aukeaa, tai

niin Kivi ainakin kuvittelee. Ja kylläpä maa tuntuu oikeasti keinuvankin! Jokainen mammutin jalka on paksu kuin puu ja karva niin kuin naavaa. Syöksyhampaat ovat miehen mittaiset ja kärsä pullea käärme. Tump tump tump. Yhtäkkiä ääni kuuluu läheltä. Ei kai joku jättiläisistä ole ihan korvan vieressä ja tallo hänet kohta... Kivi kirkaisee ja loikkaa säikähtäneenä ylös.

– Hahaaa! kuuluu tytön ääni. – Oi suuri metsästäjä! Täältä tulee mammutti! Tröööt! Unaja kirkaisee mammutin tavoin, heiluu puolelta toiselle ja matkii isoa eläintä. Tumps tumps.

Kivi punastuu, kun antoi tytön säikäyttää itsensä. Mutta Unaja on sellainen: aina sähläämässä ja keksimässä kujeita. Kivi on muutaman kesän vanhempi, joten hän ei anna tytön ilkkumisen vaikuttaa itseensä, vaan varjostaa kädellä otsaansa kuin parempikin metsästäjä ja katsoo uudestaan taivaanrantaan. Hän viskaa keihäänsä kuvitellun lauman suuntaan. Keihäs laskeutuu lappeelleen pienen matkan päähän.

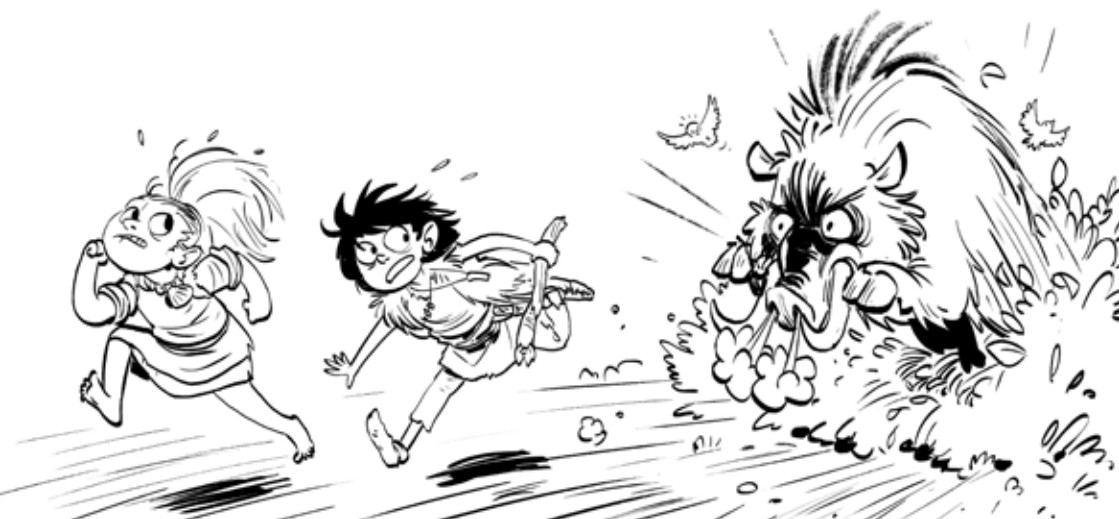
Unaja juoksee keihään luo, ottaa hänkin vauhtia ja kiskaisee. Keihäs päätyy pusikkoon, josta kuuluu kimakkaa kiljuntaa ja kohta koko pensaikko tärisee, kun sen sisuksista punkee joku tai jotain esiin.

Kivi ja Unaja vilkaisevat kauhistuneina toisiaan. Lei-riin on matkaa, eikä heillä ole asetta enää, kun keihäs on viskattu pusikkoon. Kivi nappaa maasta oksankarahkan ja he lähtevät perääntymään peloissaan kohti läheistä puuta. Eikä yhtään liian aikaisin.

Pensaasta hyökkää raivostunut villisika. Eläin katselee lapsia pienillä silmillään, kuopaisee etujalalla muuttaman kerran ja lähtee pinkomaan kohti. Se on yhtä suuri kuin Unaja ja Kivi yhteensä. Sen pitkät terävät kulmahampaat välkkyvät auringossa.

– O-ou, sanoo Unaja.

Kivi on heistä kahdesta vikkelämpi ja notkeampi, ja hän kiskaisee itsensä turvaan puun alaoksalle. Unaja ei yletä, joten Kivi ojentaa kätensä. Tyttö tarttuu siihen juuri, kun villisika puskee päälle ja yrittää hamuta ham-paisiinsa Unajan varpaita.

Sika jää röhkimään alas, ja Unaja ryhtyy solvaamaan sitä:

– Hahhah! Jäikö ruoka saamatta? Painu hemmettiin rumilus! Hus sika metsään ennen kuin päädyt itse ilta-palaksi!

Sika ei Unajan uhkailuista välitä, vaan puuskuttaa kiukkuaan ja päästelee röhkiviä ääniä, ikään kuin sanoisi, että tulkaa alas, niin katsotaan kuka syö kenet. Kivi huokaisee:

– Täällä sitä nyt ollaan ja se on sinun syysi. Toivottavasti tuo kyllästyy meihin pian.

– No jaa, sellaista se on, Unaja vastaa hyväntuulise-
na. – Kaipa se ennen pitkää häipyy. Me voimme sillä aikaa harjoitella puussa istumista.

Mutta Unaja on väärässä. Villisika jää puun alle, eikä sillä näytä olevan minkäänlaista kiirettä. Unajankin on myönnettävä, ettei kovalla oksalla ole kauhean mukava istua. Takapuoli puutuu.

Unaja vetää syvään ilmaa sisuksiinsa ja jatkaa sian ilkkumista ja kertoo sille, että se haisee kuin mamin-
tinlääjä. Unajan hajuaisti on paljon parempi kuin Kivin. Hän tuli kylään pikkuisena, eikä kukaan tiedä, mitä hänen vanhemmilleen oli tapahtunut. Tyttö oli harhaillut

yksin metsässä ja ollut nälkäinen ja huonossa kunnossa. Kivin äiti Onna otti Unajan hoteisiinsa ja antoi tälle ruokaa. Siitä lähtien Kivi ja Unaja ovat olleet sisarukset. Muita ei perheessä ole, sillä vähän tytön löytymisen jälkeen Kivin isä meni henkien maahan jäätyään mammutin jalkojen tallomaksi.

Tyttö ei malta odottaa, vaan heittää sikaa puukarhalla, mutta siitpä otus suuttuu entisestään. Se puskee puuta vasten niin että oksat heiluvat.

– Hullu! Älä ärsytä sitä enempää! Kivi ärähtää. Hän lähtee kipuamaan ylemmäs puuhun. Sieltä näkee pidemmälle, vaikka ei sentään kylään saakka. Kylä on joen rannassa, mutta ehkäpä lähimetsässä on joku kyläläinen toimissaan.

– Apua! hän huutaa. – Apua!

– Mikä hätänä? Unaja ihmettelee alaoksilta.

– Sika... Kivi aloittaa kunnes ymmärtää, että Unaja vain vitsailee. Tyttö on ihan mahdoton.

– Apua! hän huutaa uudestaan ja on näkevinään liikahduksen metsässä. Kohta Kivi erottaa tutut hahmot: kaksoset Viti ja Baar ovat olleet keräämässä sieniä tai pähkinöitä. Samaani káskee heidät usein siihen puuhaan, vaikka he poimivatkin mitä sattuu. Viti ja Baar kulkevat

aina kahdestaan, ikään kuin olisivat yksi ja sama ihminen. He ovat aika lailla toistensa näköiset, vaikka Viti on tyttö ja Baar poika. Heillä on kylässä äiti ja isä, mutta koska he ovat kaksosia, he ovat samaanin opissa.

Nyt he ihmettelevät mistä ääni kuuluu.

– Täällä! Kivi huutaa.

Kaksoset pysähtyvät katsomaan näkyä.

– Miksi te puussa olette? he huutavat yhteen ääneen.

– Ihaillaan maisemia, Unaja vastaa. – Täällä on tosi kivaa.

– Mekin tullaan! Viti innostuu.

Kivi huokaisee. Kaksoset ovat vähän hitaita ymmärtämään asioita, eikä Unaja puolestaan ota mitään asiaa vakavasti. Kivin on itsensä kerrottava, mitä pitää tehdä.

– Houkutelkaa se muualle! Heittäkää vaikka pähkinöitä, Kivi huutaa kaksosille ja vasta silloin nämä huomaavat eläimen.

– Hyviä pähkinöitä, Baar paheksuu. Hän ei haluaisi antaa saalistaan sialle, mutta suostuu, kun Vitikin lupaa omansa. He hiipivät lähemmäs puuta. Viti heittää muutamana pähkinän villisian eteen, se tuhisee kärsällään hetken ja hotkaisee ne suuhunsa. Seuraavat lentävät vähän kauemmas ja lopulta Baar heittää kokonaisen kourallisen. Sika vaikuttaa tyytyväiseltä, mutta ei sitä niin helpolla huijata: se näkee sivusilmällä Vitin ja Baarin. Nuohan ne vasta maistuisivatkin pähkinöiden jälkeen, sika ilmeisesti miettii ja lähtee rynnimään kohti.

2. OKSALLA ISTUJAT

– Juoskaa! Unaja huutaa ja ojentaa kätensä kaksosille. Hän kiskaisee ystävänsä helposti ylös oksalle, koska on vahva ja vanterra. Unaja pärjää voimassa Kivillekin, mikä vähän harmittaa poikaa, hän kun kuitenkin on vanhempi. Mutta ihmiset ovat erilaisia, Kivi on esimerkiksi Unajaa parempi heittämään. Ja hyvähän se taas oli, että Unaja on vahva, sillä kaikki neljä istuvat turvalisesti oksilla ja alhaalla sika kirkuu niin kuin nauraisi.

– Me voitaisiin perustaa ryhmä. Oksalla istujat, Unaja ehdottaa.

– Mitä sellainen ryhmä tekee? Viti kysyy.

– Istuu oksalla tietenkin, tietää Baar.

– Puupäiden ryhmä tämä on, Kivi nyrpistelee.

– Voisihan se jotain muutakin tehdä. Toisinaan istu-
si oksalla ja toisinaan vaikka seikkailisi tai jotain sellais-
ta, Unaja miettii.

– Tässä on seikkailua kyllikseen, Kivi tuhahtaa juu-
ri kun metsästä kuuluu jälleen ääntä. Villisika hiljenee
epäluuloisena tuijottamaan tulijaa, joka ei näytä huo-
maavan lainkaan, mitä on meneillään. Se on kylän sa-
maani eli tietäjä. Hänen nimensä on Ukura. Hän on

pitkä ja pelottavan näköinen,
niin kuin susi jolla on sarvet,
sillä ne hänen joka suuntaan
sojottavasta tukastaan tulevat
mieleen, hirven sarvet. Nytkin
hänellä on silmät puoliummes-
sa ja hän heiluu puolelta toiselle
kuin nukkuisi ja kävelisi samaan
aikaan. Ehkä hän on käymässä
henkien maassa. Sika hönkii
hermostuneena, eikä tiedä

mitä tekisi. Samaani kulkee vain pienen matkan päästä ohi ja mumisee itsekseen.

– Pilvistä ja aurinkoa, pilvistä ja aurinkoa, väliin sadetta. Hippuli pippuli! Trööt, hän kiljaisee mammutin äänellä.

– Hei! Täällä! kaksoset huutavat yhteen ääneen.

Samaani nostaa katseensa puuhun ja pelästyy nähdessään oksilla lapsia. Hän pyyhkii kädellä otsaansa ja pudistelee päätään, mutta näky ei mene pois.

– Huonoja sieniä, hippuli pippuli, hän parahtaa.

Samassa maa järisee vähän, mutta järinä loppuu yhtä äkkiä kuin alkoikin. Tällaista on tapahtunut jo muutama päivänä. Samaani järkyttyy entistä enemmän ja nostaa taas katseensa ylös.

– Auta meitä! huutaa Kivi. Samaani katselee kauhistuneena oksilta roikkuvia lapsenjalkoja. Jälleen maa järähtää ja puukin heiluu. Samaanin silmät suurenevat, hän ryhtyy huitomaan käsillään ja lähtee juoksemaan takaisin metsään.

– Tosi hyvä apu, Unaja toteaa. – Hei sinä siellä alhaalla, menetkö katsomaan miten samaani voi? Vie hänelle yksi tällainen hippuli pippuli, hän sanoo ja heittää sikaa puun kovalla hedelmällä.

Sikapa ei pidä ajatuksesta yhtään. Sitä on häiritty aivan liikaa ja se ryhtyy taas kirkumaan. Viereisestä puusta lehahtaa taivaalle pelästynyt lintuparvi.

Kunnes yhtäkkiä kirkuna loppuu.

Hetken maailman täyttää hiljaisuus, ja kun lapset katsovat alas, sika makaa maassa keihäs kyljessään. Se ei ole Kivin keihäs, vaan kylän päällikön. Päällikkö on samaani Ukuran veli, hänen nimensä on Akura ja he ovat niin kuin Viti ja Baar, kaksoiset.

Akura ei muistuta samaaniveljeään juuri lainkaan. Siinä missä Ukura on laiha ja syö lähinnä marjoja ja sieniiä, Akurasta on kasvanut suuri, karhumainen mies, ja hänen kasvojaan tuskin näkyy valtavan parran takaa. Voi melkein kuvitella, että sapelihammaskissakin pelästyy kun hänet näkee. Mutta niin se on, että jos syntyy samaan aikaan kaksi ihmistä, heissä on jotain erityistä ja siksi he ovat tämän kylän tietäjä ja päällikkö. Sama odottaa myös Vitiä ja Baaria, toisesta tulee päällikkö ja toisesta samaani. Ensin koetetaan selvittää, kummalla olisi suurempi taipumus oppia tietäjän taitojen salat.

On kuitenkin vielä yksi asia, joka erottaa päällikön hänen veljestään. Hän on yleensä erittäin huonolla tuulella. Niin nytkin.

Akura astelee saaliinsa luo, ottaa keihään ja katselee sen kiviterää.

Se on katkennut ja päällikkö syyttää siitä maassa hengettömänä makaavaa eläintä.

– Senkin sika! hän tuhi-see harmissaan. – Nyt täytyy tehdä uusi ja se on sinun

syytäsi. Pelkkää murhetta murheen jälkeen, hän jatkaa, mutta muistaa sitten, että kaikesta huolimatta siinä on koko kylälle iso ateria. Että oikeastaan kävi tuuri, kun sika sillä lailla pysyi paikoillaan. Kaikkien eläinten pitäisi ottaa siitä mallia, niin metsästys olisi paljon helpompaa!

Viti kuitenkin herättää päällikön ajatuksistaan:

- Hyvä heitto, hän huikkaa ylhäältä puusta.
- Melkoinen tusaus! jatkaa Baar kannustaen.

Päällikkö hypähtää ilmaan pelästyksestä ja nostaa katseensa ylös. Hänen kasvonsa sulavat hämmästyksen, kun hän näkee oksilla neljä lasta.

– Laiskureita! hän sanoo. Päällikkö ei erityisemmin tykkää lapsista. Hän huomaa Kivinkin puussa ja rypistää otsaansa. Tämän pitäisi olla veistämässä työkaluja ja täällä poika vain laiskottelee puun oksalla.

– Olipa meiltä hyvä idea houkutella sika tuolla lailla sinulle maalitauluksi, Unaja sanoo reippaasti ja hypähtää alas pehmeälle ruoholle. Hän ei pelkää päällikköä, eikä ketään muutakaan. Kohta toiset tulevat perässä ja katsovat sikaa uteliaana.

– Ihanko tahallaan te houkuttelitte? päällikkö kysyy hämmentyneenä.

– Juu, Unaja vastaa. – Ajateltiin, että on päällikköjen helpompi metsästä, kun saalis on kivasti tarjolla.

Päällikkö ei ole ihan varma, tekeekö tyttö hänestä pilaa. Lopulta hän vain nyökkää vähän vastahakoisesti ja kiittää lapsia.

– Hyvin ajateltu. Vaan miksi te ette itse sitä saalista-
neet? Tuollaista pikku possua.

Lapset katsahtavat maassa makaavaa suurta ja pelottavaa sikaa. Ei heillä olisi ollut mitään mahdollisuuksia sitä vastaan. Päällikkö vilkaisee Kiviä ja sanoo, että jos tämä ei pärjännyt pahaiselle villisialle, niin miten hän muka voisi osallistua mammutinmetsästykseen?

– Niin kuin muutkin, juoksemalla ja ulvomalla, uiii uiii? Unaja ehdottaa viattomasti.

– Pyh! päällikkö sanoo kyllästyneenä, nostaa ruhon ähkien harteilleen ja lähtee kantamaan sitä kylään. Kivi katsoo loittonevaa selkää pettyneenä. Miksi kaikista ihmisistä juuri päällikön piti tulla paikalle? Nyt hän ei pääse ikinä mammutinmetsästyksen ja se on hänen suurin haaveensa.

3. HENKIEN ATERIA

Koko klaani on kerääntynyt iltanuotiolle. Kylässä asuu enemmän ihmisiä kuin kahdella ihmisellä on sormia, paitsi tietäjä Ukuralla, jonka toisesta kädestä luolakissa söi muutaman. Enää luolakissa ei kylään uskalla, mutta luola on jäljellä, tai useampikin. Niissä on mukava ja kuiva asua. Sateet eivät haittaa, ja talvellakin on melkein lämmin, tai ainakaan tuuli ei pääse pahasti sisään. Toisinaan he asuvat muualla, vähän siitä riippuen minne isot eläimet vaeltavat.

Tänään on herkkuruokaa. Sika paistuu ja levittää ympärilleen herkullista tuoksua. Tällaisena iltana ei kukaan mene nälkäisenä nukkumaan.

Taivaalla vilkkuvat tähdet, tuli tanssii korkeuksiin ja siitä lentää kipinöitä ylös. Viti arvelee, että tähdet ovat

liian korkealle nousseita kipinöitä, ja voihan niin olla, kuka tietää. Joka tapauksessa tulta on hauska katsella.

Kaikkia puhuttaa se, miten maa keinui aiemmin päivällä. Mistä se johtui? Pitääkö heidän olla peloissaan? Ovatko mammutit liikkeellä?

Mutta samaani Ukura kertoo nähneensä päivällä näyn, jossa puissa kasvoi pieniä lapsia ja se tarkoittaa, että edessä ovat yltäkyläisyyden ajat ja että mammutinmetsästys tulee onnistumaan. Hän sanoo maan keinumisen johtuneen siitä, että mammuttilauma on suurempi kuin koskaan!

– Lihaa on yllin kyllin! Ennen kuin metsästys voi alkaa, on kuitenkin odotettava, kunnes kuu on sopivassa asennossa, hän sanoo.

– Ja sitäkin ennen on vietävä hengille henkien palkka, Onna-äiti sanoo, sillä hänellä on kova nälkä. He eivät voi ryhtyä syömään ennen kuin metsän ja joen henkiä on lepytelty ja annettu heille osuus saaliista. Jos henget eivät saa osuuttaan, saattaa käydä, ettei saalista enää saada ollenkaan.

Äiti leikkaa lihasta kimpaleen, jonka Ukura kuljettaa joen yläpuolella sijaitsevalle kalliokielekkeelle. Sieltä

hän heittää uhrin alas jokeen, kohottaa kätensä taivaalle ja puhuu:

– Oi suuri joen henki, ota tämä liha ja nauti. Me kiitämme, että soit sen meille.

– Minä sen soin ja vieläpä keihääni hinnalla, mutisee päällikkö Akura, mutta edes hän ei uskalla sanoa sitä kovaan ääneen. Samaanin – vaikka olisi velikin – saati henkien kanssa ei kannata joutua huonoihin väleihin. Unaja kuulee päällikön mutinan ja matkii tätä ystävilleen.

– Minä sen sian sain, hän kuiskaa. – Olen itsekin vähän sika, hän jatkaa ja heiluttaa olkiaa samalla lailla kuin päällikkö. Lapset tirsкуvat, Kivikin, sillä Unaja on hyvä matkimaan. Päällikkö arvaa, että hänelle siinä naureskellaan ja vallan tulistuu. Unaja hyppää ketterästi kauemmas.

– Lapset pitävät suunsa kiinni, kun aikuiset puhuvat, onko selvä! hän ärähtää ja siihen ei Unajakaan uskalla sanoa vastaan.

Sitten syödään.

Kun vatsat ovat täynnä, samaani Ukura kertoo saaneensa hengiltä tiedon, että myös säät tulevat olemaan suotuisat, eikä mikään voisi olla seuraavan kuunkierron

aikana paremmin. Se herättää hyväksyvää hyminää kyläläisissä. Ukura ei ole aina oikeassa, mutta jos hän on nähnyt tällaisen enneunen, se on hyvä merkki.

Jokaisella kyläläisellä on omat kykynsä ja tehtävänsä. Tietäjä tai samaani esimerkiksi osaa lepyttää mammuttien henget, ja vasta sitten niitä uskaltaa ryhtyä ajamaan ansaan. Se on tärkeä taito. Mammutit ovat niin suuria eläimiä, että suuttuessaan ne tallovat kaiken alleen. Päällikkö johtaa metsästäjiä, joku taas osaa tehdä työkaluja ja niin edelleen.

Kaikkein eniten luotetaan kuitenkin jäljittäjiin, jotka pystyvät haistamaan ilman vaihtelut ja eläinten liikkeet paremmin kuin muut. Jäljittäjä löytää eläimet ja tietää minne ne ovat matkalla jo ennen kuin ne itsekään tietävät sitä.

Kivi aikoo isona ryhtyä jäljittäjäksi isänsä tavoin, tai oikeastaan hän ajattelee jo vähän olevansa sellainen. Tällä hetkellä kylän jäljittäjä on Knuuk. Hän ei kuitenkaan ole Kivin mielestä alkuunkaan niin hyvä kuin hänen isänsä oli.

Metsästyksessä tärkeää on myös ajoitus. Samaani Ukura sanoo, että on odotettava, kunnes kuu on suurimmillaan, sillä silloin mammutit suostuvat metsäs-

tettäväksi. Ellei ole henkien lupaa, metsästys ei voi onnistua. Tämä on selvää kaikille.

Seuraavaksi ryhdytään suunnittelemaan jahtia. Päällikkö määrää, että ansakuopat, joita on kaivettu solaan, täytyy käydä tarkastamassa ja kunnostamassa.

Kivi rohkaistuu, nousee seisomaan, astelee nuotion luo ja osoittaa sanansa päällikölle:

– Minä, Kivi, tahdon mukaan. Olen iso ja vahva, saan kiinni minkä eläimen tahansa. Minusta on apua metsästyksessä.

Päällikkö katselee poikaa harmistuneena. Hän nousee ylös ja seisahtuu Kivin eteen. Poika ylettää häntä tuskin rinnan korkeudelle.

– Sinä olet niin laiha, että kävisit lähinnä keihäästä. Aikasi tulee kyllä, mutta vielä se ei ole, hän sanoo.

Kivin leuka väpättää, itku ei ole kaukana. Tästä hän on haaveillut. Tätä varten hän on harjoitellut keihään heittämistä. Ja onhan hän nopeakin. Juoksee kuin tuuli, paljon nopeammin kuin köntykset aikuiset, ja sen hän myös kertoo. Päällikön kasvoilla käy jälleen harmistus, kun poika uhmaa häntä.

Mutta asialle ei voi mitään. Aikuiset ryhtyvät keskustelemaan saalistuksen yksityiskohdista. Kivi perääntyy pettyneenä nuotiopiiristä pois. Unaja taputtaa Kiviä olalle ja lohduttaa, että hehän voivat järjestää ihan oman mammutinmetsästyksen. Heidän Oksalla Istumisen Ryhmänsä.

– Niin varmaan! Kivi puuskahtaa, ja samalla hänen mielessään alkaa kehkeytyä suunnitelma. Siitä hän ei pukahda edes Unajalle.

Mutta tyttö katsoo häntä niin, että taitaa arvata ainakin osan.

UUDEN KIVIKAUSISARJAN AVAUS!

Kivi haaveilee mammutinmetsästyksestä, mutta päällikkö ei kelpuuta häntä mukaan. Rohkea Kivi lähtee yksin – ja löytää itsensä pian pulasta. Onneksi neuvokas Unaja seuraa aina veljeään.

Samassa maa järisee ja kylän ohi virtaavasta joesta katoaa vesi. Päällikön mielestä se on mammutteja häirinneiden lasten syy. Ilman vettä ei voi elää, ja lapset lähtevät vaaralliselle matkalle etsimään sitä. Vaan mitä tehdä mammutinpoikaselle, joka seuraa heitä väsymättä?

ROOPE LIPASTIN *Kivikauden sankarit* on seikkailullinen lastenromaanisarja, jossa esihistoria tulee eläväksi täpärien tilanteiden ja vetävien käännteiden imussa.

9 789510 512432

www.wsoy.fi

L84.2

ISBN 978-951-0-51243-2